

Handläggare
Karin Dhakal
Telefon: 08-50829357**Till**
Kommunstyrelsen

Miljöprogram 2030 för Stockholms stad

Uppdrag från kommunfullmäktige

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. *Miljöprogram 2030 för Stockholms stad* godkänns enligt bilaga 1 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
2. Samtliga nämnder ska inarbeta *Miljöprogram 2030 för Stockholms stad* i sin verksamhetsplanering.
3. Stockholms Stadshus AB uppmanas att för egen del samt att även ge samtliga bolagsstyrelser i uppdrag att anta och inarbeta *Miljöprogram 2030 för Stockholms stad* i sin verksamhetsplanering enligt bilaga 1 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
4. Uppföljning av *Miljöprogram 2030 för Stockholms stad* ska ske inom ramen för det integrerade systemet för ledning och uppföljning av stadens ekonomi och verksamhet (ILS).
5. *Miljöprogram 2020-2023 för Stockholms stad* (dnr KS 2019/1040), *Riktlinjer för förnybar energi i stadens egna fastigheter* (310-1382/2013), *Fossilbränslefri organisation 2030* (2018/000015) och *Trädplan för Stockholm del 1: Policy Vård och förnyelse* (Utlåtande 1994:5 RIII (dnr KS 177/91)) upphör därmed att gälla.

Sammanfattning

Stockholms stads miljöprogram har reviderats mot bakgrund av det uppdrag som gavs i kommunfullmäktiges budget för 2023.

Miljöprogrammet är ett stadsövergripande styrdokument som slår fast mål inom de sju områden där utmaningarna för Stockholm och påverkan på omvärlden bedöms som störst. Programmet innehåller 18 delmål som preciserar den strategiska inriktningen. Programmet har i denna revidering getts en mer kommunikativ karaktär för att tillgängliggöra programmet för stadens medarbetare och för stockholmarna.

De sju målen är: *En rättvis och inkluderande omställning, Ett Stockholm utan globalt klimatavtryck, Ett Stockholm med*

livskraftiga ekosystem, Ett klimatanpassat Stockholm, Ett resurseffektivt och cirkulärt Stockholm, Ett giftfritt Stockholm samt Ett Stockholm med frisk luft och god ljudmiljö.

För att lyckas med klimat- och miljöarbetet behövs en bredd av verktyg och utvecklade arbetssätt. Följande beskrivs i miljöprogrammet: *Inköp, Samverkan, Kommunikation* samt *Innovation, digitalisering och lärande*.

Miljöprogrammet är integrerat i stadens överordnade system för ledning och uppföljning av all verksamhet och ekonomi. Varje år görs en uppföljning av måluppfyllelsen. Under 2027 ska en mer omfattande halvtidsuppföljning och politisk uppföljning genomföras för att säkerställa att staden är på rätt väg för att nå målen 2030.

Stadsledningskontoret anser att föreliggande förslag till *Miljöprogram 2030 för Stockholms stad* ligger i linje med kommunfullmäktiges uppdrag i budget 2023. Förslaget till program är ambitiöst och möter ambitionerna i budget 2023 att staden ska vara världsledande och en förebild för andra.

Förslaget till miljöprogram föreslås få en programperiod fram till 2030 vilket är längre än tidigare program. På detta sätt kan miljöprogrammet bättre harmonieras med såväl stadens egna som internationella mål samtidigt som stadens verksamheter får bättre planeringsförutsättningar för de viktiga investeringar och omställningsprocesser som krävs för att bli en mer hållbar stad.

Stadsledningskontoret anser att implementeringen av *Miljöprogram 2030 för Stockholms stad* kommer att kräva ytterligare strukturella insatser för att bli framgångsrik. En plan för implementering ska tas fram och en styrgrupp för implementeringen bör inrättas. Flera mål i miljöprogrammet har staden inte möjlighet att nå på egen hand. Samverkan med andra aktörer är därför helt central för programmets genomförande.

Som bilaga till tjänsteutlåtandet finns förslag på indikatorer för att följa miljötillståndet som tagits fram i samband med arbetet med målavsnitten. Bilagan är ett förslag på indikatorer som föreslås följas upp av kommunfullmäktige respektive berörda nämnder och bolagsstyrelser.

Bakgrund

Redan år 1976 antog staden sitt första heltäckande miljöprogram. Efter detta har en rad program tagits fram med fortsatt höga ambitioner.

Stadens innevarande miljöprogram *Miljöprogram 2020-2023 löpte ut under 2023*. Nuvarande program har utvärderats under 2022.

I kommunfullmäktiges budget för 2023 gavs därför ett uppdrag om att revidera nuvarande program:

Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden revidera stadens miljöprogram, klimathandlingsplan och klimatbudget för att ta hänsyn till nya vetenskapliga rön om vad som krävs för att nå 1,5-gradersmålet samt till vad som anses rättvist utifrån våra historiska utsläpp

Detta ärende avser den del av budgetuppdraget som rör revidering av stadens miljöprogram. Uppdraget att revidera stadens klimathandlingsplan och klimatbudget är under arbete och hanteras i särskild ordning.

Förslaget till nytt miljöprogram har tagits fram av brett sammansatta grupper från olika delar av Stockholms stad under ledning av kommunstyrelsen och Stockholms Stadshus AB. I arbetet har representanter från flertalet nämnder och bolagsstyrelser inom staden deltagit och bidragit med expertkunskap inom olika fokusområden.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontorets stadsutvecklingsavdelning, finansavdelning och kommunikations- och omvärldsavdelning, i samarbete med Stockholms Stadshus AB.

Ärendet

Stockholms stads miljöprogram har reviderats mot bakgrund av det uppdrag som gavs i kommunfullmäktiges budget för 2023 samt utifrån den halvtidsuppföljning av innevarande program som genomförts under 2022.

I samband med framtagande av nu gällande *Miljöprogram 2020-2023* gjordes ett nytag. Utgångspunkten blev att adressera de stora miljöproblemen utifrån såväl internationella överenskommelser som miljötillståndet i Stockholm. Programmet höjde ambitionerna på flera områden, och vägde in såväl Parisavtalet som de globala målen enligt Agenda 2030. I programmet togs även nya dimensioner med såsom inköpsarbetets och upphandlingens roll och påverkan. Innovation och utvecklad samverkan lyftes som arbetssätt för att utveckla de lösningar som krävs för att nå målen.

Nuvarande miljöprograms målstruktur och perspektiv ligger i huvudsak fast även i förslaget till kommande miljöprogram. Kopplingen till Agenda 2030 har stärkts så att det tydliggörs att

miljöarbetet även behöver främja den sociala och ekonomiska hållbarheten. Innebörden av en rättvis omställning har tydliggjorts och inarbetats i programmet. De utvecklade arbetssätt som nuvarande miljöprogram lyfter fram har preciserats ytterligare. Stadens kvalitetsprogram har i tillämpliga delar vägts in i miljöprogrammet.

Miljöprogram 2030 har getts en mer kommunikativ karaktär än tidigare miljöprogram. Syftet är att tillgängliggöra programmet för stadens medarbetare och stockholmarna, att underlätta kommande kommunikationsinsatser, och att förtydliga hur kommunikation är en integrerad del av att genomföra stadens miljöarbete.

Miljöprogrammets mål och delmål har utvecklats utifrån miljötillståndet i staden, internationella överenskommelse och nationella mål, målsättningar i kommunfullmäktiges budget för 2023 samt erfarenheter från uppföljning av innevarande miljöprogram.

Miljöprogram 2030 för Stockholms stad

Stockholms stads miljöprogram är ett stadsövergripande styrdokument och slår fast mål inom de sju områden där utmaningarna för Stockholm och påverkan på omvärlden bedöms som störst. Programmet innehåller 18 delmål som preciserar den strategiska inriktningen. Programmet fastställer vilka nämnder och bolagsstyrelser som är ansvariga för att genomföra åtgärder samt följa upp arbetet för respektive delmål och är utgångspunkt för handlingsplaner som konkretiserar genomförandet för att nå målen. Programmet fokuserar på vad staden som organisation själv kan göra men innehåller också målsättningar som uppnås tillsammans med andra, exempelvis näringslivet och stockholmarna.

Nedan sammanfattas innehållet i de sju målen.

En rättvis och inkluderande omställning handlar om hur miljö- och klimatarbetet ska bidra till ett mer jämlikt samhälle. Stadens verksamheter ska utformas så att de stärker en rättvis omställning och grupper som drabbas hårdast av miljöproblemen ska skyddas. Stockholmarna ska vara delaktiga och ha inflytande i omställningen.

Ett Stockholm utan globalt klimatavtryck tar avstamp i Parisavtalet och det ansvar som en stad som Stockholm förväntas ta. Stockholm ska bli klimatpositivt 2030 och fossilfritt 2040 genom kraftigt minskade utsläpp och koldioxidlagring. I synnerhet behövs en kraftigt minskad klimatpåverkan från transportsektorn. Frågan om att minska klimatpåverkan från stadens måltider och livsmedel adresseras också särskilt. Stadens organisation ska vara fossilfri till

2030. Utsläppen till följd av stadens, boendes och verksammas konsumtion ska minska kraftigt, både de utsläpp som sker i Stockholm och i omvärlden.

Ett Stockholm med livskraftiga ekosystem innebär att stadens växter och djur ska leva i livskraftiga populationer och den biologiska mångfalden och den blågröna infrastrukturen ska stärkas. Vattenkvaliteten ska förbättras och på sikt ska god vattenstatus uppnås. Staden ska bidra till en stärkt biologisk mångfald, både lokalt och i omvärlden.

Utöver arbetet med att minska klimatpåverkan behöver Stockholm anpassas till effekterna av ett förändrat klimat. *Ett klimatanpassat Stockholm* handlar om att stärka stadsmiljöns motståndskraft med hänsyn till ett varmare och mer nederbördsrikt klimat. Staden behöver arbeta vidare med verksamhetsanpassning och ha rutiner och åtgärder på plats för att bedriva samhällsviktig verksamhet även under extrema väderhändelser. Särskild hänsyn ska tas till sårbara grupper.

Ett resurseffektivt och cirkulärt Stockholm bidrar till flera andra mål men är också ett viktigt mål i sig. Användningen av materiella resurser och energi behöver bli mer effektiv. Konsumtionen behöver vara inom hållbara nivåer och staden behöver förändra materialval, beteenden och konsumtionsmönster samt främja och möjliggöra cirkulära flöden. Resurser behöver cirkulera i stället för att gå till energiutvinning.

Ett giftfritt Stockholm handlar om att förekomsten av skadliga ämnen behöver minska för att inte vålla hälso- och miljömässiga problem. Staden ska minska användningen av skadliga ämnen och verka för ökad medvetenhet om detta bland stockholmare och näringsliv. Staden behöver dessutom skaffa sig förbättrad kunskap om de förorenade områden som finns och arbeta för att åtgärda områden som bedöms utgöra en prioriterad miljö- och hälsorisk.

Stockholmarna ska inte utsättas för skadliga nivåer av buller eller luftföroreningar. *Ett Stockholm med frisk luft och god ljudmiljö* innebär att utsläppen från framförallt trafiken minskar så att luftkvaliteten förbättras och bullret från trafiken minskar.

Utöver målen innehåller miljöprogrammet även ett avsnitt om genomförandet. För att lyckas med klimat- och miljöarbetet behövs en bredd av verktyg och utvecklade arbetssätt. *Inköp* är betydelsefullt för att uppnå majoriteten av miljöprogrammets mål. Staden är en stor köpare och det finns stor potential att göra en miljönytta via stadens inköp. *Samverkan* behöver utvecklas såväl internt inom stadens organisation som externt med bland annat näringsliv, civilsamhället och akademien. Stadens interna och externa *kommunikation* är en viktig strategisk process som ger stöd

för att nå målen i programmet och som dessutom påverkar hur vårt arbete och staden uppfattas. *Innovation, digitalisering och lärande* behövs för att tillvarata digitaliseringens möjligheter, inkludera nya arbetssätt, utveckla tjänster för invånare och näringsliv och för att sprida kunskap om det arbete som utvecklats.

Miljöprogrammet är integrerat i stadens överordnade system för ledning och uppföljning av all verksamhet och ekonomi. Varje år görs en uppföljning av måluppfyllelsen. Under 2027 ska en mer omfattande halvtidsuppföljning och politisk uppföljning genomföras för att säkerställa att staden är på rätt väg för att nå målen år 2030.

Det nya miljöprogrammet fastslår också att en analys av miljö- och klimatkonsekvenser inklusive ett rättviseperspektiv ska inkluderas i alla relevanta nämnd- och styrelsebeslut som påverkar uppfyllandet av stadens miljö- och klimatmål.

Stadsledningskontorets synpunkter och förslag

I kommunfullmäktiges budget för 2023 framgår att Stockholm ska vara världsledande i att minska sina utsläpp och vara en förebild för andra. Stockholms stad ska vara klimatpositivt senast år 2030. Det framgår vidare att Stockholm ska vara en stad full av liv som också erbjuder en god livskvalitet med rent vatten och ren luft. Stadsnaturen och den biologiska mångfalden ska värnas och stärkas.

Sedan decennier är Stockholm en av världens ledande miljöstäder. En god lokal miljö har stor betydelse för människors välbefinnande, i synnerhet för barn. Samtidigt har de globala miljöhoten blivit allt allvarligare. Stockholm berörs i hög grad och har påverkan även utanför stadens gränser, och stadens miljöarbete måste därför vara både lokalt och globalt. FN:s klimatmål enligt Parisavtalet, det globala ramverket för biologisk mångfald och de miljörelaterade målen i Agenda 2030 har stor relevans för Stockholm och en given plats i det lokala miljöarbetet.

Stadsledningskontoret anser att föreliggande förslag till *Miljöprogram 2030 för Stockholms stad* ligger i linje med kommunfullmäktiges uppdrag i budget 2023. Förslaget till program är ambitiöst och möter ambitionerna i budget 2023 att staden ska vara världsledande och en förebild för andra.

Förslaget till miljöprogram föreslås få en programperiod fram till 2030 vilket är längre än tidigare program. På detta sätt kan miljöprogrammet bättre harmonieras med internationella mål i Parisavtalet, Agenda 2030, FN:s resolution om en trygg, ren, hälsosam och hållbar miljö som en mänsklig rättighet, Klimatkontrakt 2030 och EUs mission om klimatneutrala och

smarta städer 2030. Det går även i linje med flera av stadens målsättningar som sträcker sig till 2030, bland annat klimatpositivitet och fossilfri organisation, minskade utsläpp från konsumtionen och minskade utsläpp från vägtransporter. Det innebär även att stadens verksamheter får bättre planeringsförutsättningar, tid för implementering och en längre genomförandetid vilket främjar arbetet, inte minst avseende de stora och viktiga investeringar och omställningsprocesser som krävs för att bli en mer hållbar stad.

Miljöprogram 2030 för Stockholms stad har utformats för att underlätta kommunikationen av programmet. Ingresser och målbeskrivningar är utformade med ett kommunikativt anslag. Fackord och särskilda begrepp har förklarats. Utformningen är gjord för att vara tillgänglig och skapa engagemang och stötta såväl intern och extern kommunikation.

Stadsledningskontoret anser att implementeringen av *Miljöprogram 2030 för Stockholms stad* kommer att kräva ytterligare strukturella insatser för att bli framgångsrik. En plan för implementering ska tas fram och en styrgrupp för implementeringen bör inrättas. Därutöver bör särskilda samordningsgrupper för de olika målområdena vidareutvecklas eller initieras. Kommunikationsinsatser är en viktig del för att implementera och genomföra programmet såväl som intern samverkan. Stadens stödfunktioner, interna nätverk och partnerskap med externa aktörer kan ytterligare stärkas för att möta de höga ambitionerna i miljöprogrammet.

Miljöprogrammet har en hög ambitionsnivå och de åtgärder som krävs kommer i vissa fall att vara resurskrävande och i andra fall innebära minskade kostnader. Det kan handla om exempelvis förändrade driftkostnader till följd av ökad skötsel eller avtalsuppföljning. Detta innebär att nämnder och styrelser måste göra kloka avvägningar med hänsyn tagen till miljönyttan relaterat till kostnaderna. I samband med investeringar är driftkostnadsperspektivet också viktigt att väga in. Det är viktigt att åtgärder utformas så att synergier med stadens andra mål nås.

Flera mål i miljöprogrammet har staden inte möjlighet att nå på egen hand. Samverkan med andra aktörer är därför helt central för programmets genomförande. Det gäller såväl statliga aktörer och kommunala aktörer i regionen som näringsliv, akademi och civilsamhälle och inte minst Stockholms invånare. I stadens externa samverkan kan staden ta en samordnande roll i att driva samverkansprocesser som är nödvändiga för att nå målen. Samverkan med regionens aktörer är också nödvändigt för att åstadkomma minskade klimatutsläpp och skapa en bättre

motståndskraft mot klimatförändringarna. Ett innovationsfrämjande samarbete mellan näringsliv, akademi, civilsamhälle, invånare och staden är en förutsättning för att frigöra de resurser som krävs för att nå miljöprogrammets högt ställda mål.

Som bilaga till tjänsteutlåtandet finns förslag på indikatorer som tagits fram i samband med arbetet med målavsnitten i syfte att följa miljötillståndet. Bilagan är ett förslag på indikatorer som föreslås följas upp av kommunfullmäktige respektive berörda nämnder och bolagsstyrelser. Vilka indikatorer som slutligen följs upp fastställs av kommunfullmäktige i samband med beslut av budget samt av nämnder och bolagsstyrelser i samband med beslut av verksamhetsplaner. Några indikatorer, baserat på tillgång till data och tröghet i förändringarna av indikatorerna, föreslås följas upp med mindre regelbundna intervall.

Stadens miljöprogram är integrerat i stadens överordnade system för ledning och uppföljning av all verksamhet och ekonomi, ILS. Integreringen innebär att nämnder och bolagsstyrelser med genomförandeansvar ska redovisa i verksamhetsplaneringen hur de avser bidra till att staden når dessa mål. Redovisningen sker genom att mål, indikatorer och aktiviteter taggas till respektive delmål. De mål, indikatorer och aktiviteter som tagits fram i verksamhetsplanerna följs sedan upp i samband med tertialrapporter och verksamhetsberättelse precis som med annan uppföljning av verksamheten och budget. De mål, aktiviteter och indikatorer som nämnderna och bolagsstyrelserna föresatt sig, sammanställs och analyseras av de uppföljningsansvariga nämnderna och bolagsstyrelserna. Idag har dock denna integrering brister och uppföljningen behöver utvecklas i samband med att nytt miljöprogram beslutas för att ytterligare stärka styrningen och uppföljningen av programmet.

Miljöprogrammet följs upp årligen och uppföljningen redovisas till kommunfullmäktige. Under våren 2027 ska en grundlig halvtidsuppföljning genomföras för att säkerställa att staden är på rätt väg för att nå målen 2030. Halvtidsuppföljningen och eventuell revidering av miljöprogrammet ska behandlas politiskt och ska tas upp till beslut i kommunfullmäktige under år 2027.

I kommunfullmäktiges budget för 2023 finns två aktiviteter gällande att analysera miljö- och klimatkonsekvenser i beslutsunderlag till nämnder och styrelser:

Kommunstyrelsen ska införa miljö- och klimatkonsekvenser som beredningskrav i stadens tjänsteutlåtanden.

Kommunstyrelsen ska i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden ta fram en metod som stöd till förvaltningar och bolagsstyrelser för införandet av miljö- och klimatkonsekvensanalys som beredningskrav i stadens tjänsteutlåtanden.

I och med beslut om miljöprogram införs detta i enlighet med ovanstående aktivitet. Kravet gäller de ärenden där en sådan analys är relevant med hänsyn tagen till stadens miljö- och klimatmål. Stadsledningskontoret avser att i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden återkomma med ett metodstöd för att underlätta bedömningen för när detta är relevant och som även ger tillvägagångssätt för analysen.

Stadsledningskontoret föreslår att ett antal styrdokument utgår i samband med beslut om nytt miljöprogram. Det är innevarande *Miljöprogram 2020-2023 för Stockholms stad* (dnr KS 2019/1040) som ersätts med det nya förslaget till miljöprogram. Därutöver anser stadsledningskontoret att ett antal styrdokument kan utgå eftersom de inte längre bedöms vara aktuella eller ha en styrande funktion och ersätts med nya målsättningar i förslaget till miljöprogram. Det gäller *Riktlinjer för förnybar energi i stadens egna fastigheter* (310-1382/2013), *Fossilbränslefri organisation 2030* (2018/000015) samt *Trädplan för Stockholm del 1: Policy Vård och förnyelse* (Utlåtande 1994:5 RIII (dnr KS 177/91)).

Stadsledningskontoret föreslår att kommunfullmäktige beslutar att godkänna *Miljöprogram 2030 för Stockholms stad* och att ge nämnder och styrelser i uppdrag att inarbeta programmet i sin verksamhetsplanering.

Fredrik Jurdell
Stadsdirektör

Jonas Claeson
Avdelningschef

Bilagor

1. Miljöprogram 2030 för Stockholms stad
2. Förslag till indikatorer